

ΚΡΟΝΑΚΑ

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΙΚΑΡΟΣ

KPONAKA

Η παρούσα έκδοση πραγματοποιείται με την ευγενική χορηγία
του Κέντρου Τεχνών Κίμωνος (www.kimonosartcenter.com)

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

© Κυριάκος Μαργαρίτης & Εκδόσεις 'Ικαρος 2017
ISBN 978-960-572-178-7

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ

ΚΡΟΝΑΚΑ

μυθιστόρημα

ΙΚΑΡΟΣ

Στους γονείς μου

καὶ τότε ἐν εἰναλίῃ Κύπρῳ μέγας ἔσσειτ' αἰιδός, / ὅν τε Θεμιστῶ τέξει ἐπ'
ἀγροῦ διὰ γυναικῶν / νόσφι πολυκτεάνοιο πολύκλειτον Σαλαμῖνος. / Κύπρον
δὲ προλιπὼν διερός θ' ὑπὸ κύμασιν ἀρθεὶς / Ἑλλάδος εὐρυπόροιο μοῦνος κακὰ
πρῶτος αἰείσας / ἔσσεται ἀθάνατος καὶ ἀγήραος ἥματα πάντα. • ΕΥΚΛΟΣ

Ταξίμι

Ο κάθε δρόμος, το νιαβέντι, το ράστι, το χετζάζ κ.λπ., έχει και το ταξίμι του. Το ταξίμι το 'κανες, τελείωσε. Ο δρόμος είναι δρόμος. • ΜΑΡΚΟΣ ΒΑΜΒΑΚΑΡΗΣ

Κωνσταντινούπολη, Πύλη του Ρωμανού, 29η Μαΐου 1453

Ο έσχατος αυτοκράτορας του Βυζαντίου, Κωνσταντίνος ΙΑ' Παλαιολόγος, ανήρ τίμιος και συνεπής, αιμορραγεί στα ερείπια της ανθρώπινης πατρίδας.

Λέει: «Δεν θα βρεθεί ένας χριστιανός να μου κόψει το κεφάλι;»

Δεν θα μάθουμε ποτέ τη συνέχεια, επειδή συνεχίζεται. Ο Κωνσταντίνος μεταμορφώθηκε σε μάρμαρο, και έγινε μνήμη.

Προηγούμενως, είχε χάσει δυο γυναίκες. Ενσαρκώνει τη μελαγχολία της οικουμενικής μας μοναξιάς. Ο μαχητής μοναχός. Ο αυτοκράτωρ αναχωρητής.

Επανίδρυσε την Άνω Ιερουσαλήμ, και την είπε, ξανά, Κωνσταντινούπολη. Θρηνεί ασάλευτος. Τα μοιρολόγια τον παρηγορούν. Νηστεύει με ψάρια ωμά. Οιστρηλατεί τους μυθολόγους. Σχεδιάζει μιαν αψευδή μαρτυρία για το παρόν.

Ή Πόλις έάλω, που πάει να πει, τι κάνουμε τώρα, και ποιοι είμαστε; Ο Βόσπορος είναι καθρέφτης. Τον κοιτάζου-

με αμήχανοι. Περιμένουμε να μας επιστρέψει το βλέμμα, και να μας δώσει, ως τρόπο, τον τόπο μας.

Πεντακόσια εξήντα χρόνια μετά, ο Γαβριήλ Νικολάου Πεντζίκης διατυπώνει τον πλούτο που ενοικεί στην απορία μας: «Πιστεύω ακράδαντα ότι το Βυζάντιο είναι μια χαμένη πανανθρώπινη πατρίδα».

Κωνσταντινούπολη, Πλατεία Ταξίμ, 10η Σεπτεμβρίου 2010

Ο γάμος είναι ένα έργο που με ενδιαφέρει και μου χρειάζεται. Δεν θέλω να ζήσω έξω από αυτό το έργο. Κι είμαι ικανοποιημένος που το υπηρετώ και το ακολουθώ παρά τις σκοτεινές πλευρές που πολλές φορές παρουσιάζει. • ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ

σύν τε δύ' ἐρχομένῳ • ΟΜΗΡΟΣ

Μάθε όμως ότι η «πατρίδα», που ιδρύσαμε με το γάμο μας, παραμένει με όλα τα καλά και τα κακά του. MARTIN HEIDEGGER

Η αυγή μύριζε θάλασσα και πατσά. Μερικοί ξενύχτηδες γύριζαν σπίτι. Οι μουεζίνηδες είχαν αρχίσει να ψάλλουν. Εμείς ακούσαμε μπουρούδες καραβιών και είδαμε γλάρους να πετούν πάνω απ' τον Βόσπορο.

Νωρίτερα, ο Πέτρος είχε παντρευτεί τη Σάρα στο Πατριαρχείο, κι εγώ κουμπάρος. Το γλέντι κράτησε όλη νύχτα, καίτοι δεν είχε σταματήσει και καθόλου, εδώ και ένα δεκαήμερο. Έμοιαζε με άλωση, γι' αυτό μέναμε σ' ένα ξενοδοχείο που λεγόταν Τροία. Η άλωση, όπως η φυγή ή ο νόστος, μπορεί να έχει πολλά ονόματα.

Μέχρι το βράδυ, η παλιοπαρέα που είχε μαζευτεί για τον γάμο, θα σκόρπιζε πάλι: Πάφος, Λονδίνο, Αθήνα. Προς

το παρόν, πέρασα το μπράτσο στους ώμους του Πέτρου, και είπα: «Πώς είναι ο έγγαμος βίος;»

«Νόστιμος», μου αποκρίθηκε. «Νομίζω». Εγώ σκέφτηκα την Έλσα, που έλειπε. «Μην το σκέφτεσαι, Αρσένιε», είπε ο Πέτρος, και βάλαμε τα γέλια.

Όταν ξημέρωσε για καλά, γυρίσαμε στο ξενοδοχείο. Η πλατεία Ταξίμ είχε αδειάσει. Σήμαινε διχοτόμηση και χωρισμός. Μας είχε γίνει ξεκίνημα.

Ο Πέτρος ήταν παντρεμένος. Τα άλλα όλα, δρόμος.

Αλεξάνδρεια, Ιούλιος 1914

Επιμελέστατος στα σοβαρά, αλλά εξάστιχα και οκτάστιχα ποιών, όταν θέλει να διασκεδάσει με μυθολογήματα, ο εξόριστος της υπάρξεως ποιητής, Κ. Π. Καβάφης, γράφει ένα ποίημα, και μετά το κρύβει, επειδή είναι αλήθεια.

Λέγεται «Επάνοδος από την Ελλάδα».

Έωστε κοντεύουμε να φθάσουμε, Έρμιππε. / Μεθαύριο, θα ρώ-
ρώ έτσο' είπε ο πλοίαρχος. / Τουλάχιστον στην θάλασσά μας
πλέονουμε / νερά της Κύπρου, της Συρίας, και της Αιγύπτου, /
αγαπημένα των πατρίδων μας νερά. / Γιατί έτσι σιωπηλός;
Ρώτησε την καρδιά σου, / όσο που απ' την Ελλάδα μακρυ-
νόμεθαν / δεν χαίροσυν και συ; Αξίζει να γελιούμαστε; - /
αυτό δεν θα 'ταν βέβαια ελληνοπρεπές.

Ο αναγνώστης κάνει μια παύση εδώ, και κοιτάζει τα νερά.

Ας την παραδεχθούμε την αλήθεια πια / είμεθα Έλληνες κ'
εμείς -τι άλλο είμεθα;- / αλλά με αγάπες και με συγκινήσεις

της Ασίας, / αλλά με αγάπες και με συγκινήσεις / που κάποτε
 ξενίζουν τον ελληνισμό. // Δεν μας ταιριάζει, Έρμιππε, εμάς
 τους φιλοσόφους / να μοιάζουμε σαν κάτι μικροβασιλείς μας /
 (θυμάσαι πώς γελούσαμε με δαύτους / σαν επισκέπτονταν
 τα σπουδαστήριά μας) / που κάτω απ' το εξωτερικό τους το
 επιδεικτικά / ελληνοποιημένο, και (τι λόγος!) μακεδονικό, /
 καμιά Αραβία ξεμυτίζει κάθε τόσο / καμιά Μηδία που δεν
 περιμαζεύεται, / και με τι κωμικά τεχνάσματα οι καημένοι /
 πασχίζουν να μη παρατηρηθεί.

Στα περιθώρια ανθίζει ο νόστος. Στην ποίηση αγριεύει.
 Ο αναγνώστης μετέχει της ανάγνωσης: αναγνωρίζεται.

Α όχι δεν ταιριάζουνε σ' εμάς αυτά. / Σ' Έλληνας σαν κ'
 εμάς δεν κάνουν τέτοιες μικροπρέπειες. / Το αίμα της Συρί-
 ας και της Αιγύπτου / που ρέει μες στες φλέβες μας να μη
 ντραπούμε, / να το τιμήσουμε και να το καυχηθούμε.

Ο Βόσπορος επιστρέφει το βλέμμα. Η όραση αποκα-
 θίσταται. Αρχή ομιλίας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΜΑΥΡΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

*Μοῦσά μοι ἔννεπε ἔργα πολυχρῦσον Ἀφροδίτης / Κύπριδος, ἥ τε καὶ θεοῖσιν
ἐπὶ γλυκὺν ἵμερον ὥρσε / καί τ' ἐδαμάσσατο φῦλα καταθνητῶν ἀνθρώπων /
οἰωνούς τε διυπετέας καὶ θηρία πάντα, / ἡμὲν ὅς' ἤπειρος πολλὰ τρέφει ἡδ' ὅσα
πόντος· / πᾶσιν δ' ἔργα μέμηλεν ἐϋστεφάνου Κυθереῖης. • ὝΜΝΟΣ Εἰς ΑΦΡΟΔΙΤΗΝ Ι*

Ο βασιλιάς και η ρήγαινα

Μέλανος

Να μπορούσα τώρα να κρυφτώ σε μια καλύβα του Μέλανα Δρυμού και να ζήσω σύμφωνα με τη μύχια επιθυμία μου και το πολύ βαθύ, θαυμάσιο και μυστήριο που μου επιτράπηκε να βιώσω, να το ενσωματώσω εντελώς στο ρυθμό της ψυχής μου. • MARTIN HEIDEGGER

Πατρίδα είναι όπου κατούρησες τα χώματα.

Κούμπωσα το παντελόνι, και άναψα τσιγάρο. Ο ουρανός είχε ένα χρώμα μπλε βαθύ. Η θάλασσα είχε αρχίσει να ροδίζει. Ήταν πέντε η ώρα, χαράματα. Κοίταξα γύρω μου.

Οι μεζονέτες είχαν αφανίσει τα ματσικόριδα με τα λευκά άνθη, τις φωλιές των αλεπούδων και τα κατσάβραχα. Τα φώτα του δρόμου ήταν χλωμά. Τα σπίτια ήταν έρημα. Οι Εγγλέζοι τα είχαν εγκαταλείψει μετά την οικονομική κρίση.

Στη θάλασσα, είδα το καράβι που είχε καρφωθεί σε μια ξέρα πριν από χρόνια. Η ξέρα, όπως και μια σπηλιά στην ακτή, λεγόταν Φερφουρής, εξαιτίας του αντίλαλου:

ένα παρατεταμένο φι που, όταν το άκουγαν οι παλιοί, πίστευαν ότι θα βρέξει.

Η θάλασσα του χωριού μου. Η αγαπημένη θάλασσα του χωριού μου. Ήταν δύσκολο να πιστέψω πως είχε παγιδεύσει ένα καράβι.

Το χωριό μου είναι η Χλώρακα, της επαρχίας Πάφου, της νήσου Κύπρου. Ο χλωρός τόπος. Κάποτε τον έλεγαν Πραστιόριζο ή Πρασκίουρο, ήτοι πράσινη ουρά, επειδή κατά μήκος της ακτής φύτρωναν δρύες, βελανιδιές και τρεμιθιές.

Πέταξα το τσιγάρο και η καύτρα έτριξε στα ούρα. Στον πάτο του γκρεμού, πάσχισα να διακρίνω το παλιό νεκροταφείο αυτοκινήτων. Μια μάντρα γεμάτη σκουριά, συντρίμμια και θραύσματα. Ήταν η πρώτη ύλη για τη μυθολογία μας.

Εδώ είχα μάθει, κάποτε, να οδηγώ. Εδώ έπρεπε τώρα να μάθω πώς γράφεται ο κόσμος από την αρχή. Ήταν ένα είδος οδήγησης, αλλά με τα πόδια.

Πενήντα μέτρα πάνω απ' τη θάλασσα, η περιοχή λεγόταν Μέλανος, επειδή τα χώματα ήταν μαύρα. Εξαιτίας μου ήταν και υγρά: πηλός, λάσπη ή μέλανας ζωμός.

Βεβαίως, να λες το μελάνι μαύρο είναι είδος πλεονασμού, που μετρά την περιουσία μας: ένα περίσσευμα. Να βυθίσεις το δάχτυλο στη γη, και να γράφεις στ' αστέρια.

«Αρσένιε! Εδώ θα μείνουμε;» είπε ο Στέφανος, ο μικρός μου αδερφός, και άρχισε να κορνάρει.

Όταν κατουράς το χώμα γεννώντας πατρίδες, γίνεσαι είδος αντάρτη. Το εγχείρημα είναι λαθραίο. Μοιάζει με δημόσια προσευχή ή επίκληση θαύματος. Δεν έχεις πολύ

χρόνο, γι' αυτό χρειάζεται να είσαι ακριβής. Εγώ πήρα ένα ξύλο, χάραξα στη λάσπη το μυστικό ή το μυστήριο, και γύρισα στη θέση του συνοδηγού.

«Πάμε», είπα, και δυνάμωσα την ένταση στο ραδιόφωνο. Ήταν το κατάλληλο τραγούδι: *Μαύρα μάτια, μαύρα φρύδια, κατσαρά μαύρα μαλλιά.*

Ο δρόμος μπροστά μας οδηγούσε οπωσδήποτε στο φως.

Του Βαγορή

Γνωστοί του λένε πως μικρός καθόταν ώρες μέσα στα ερείπια των αρχαίων ναών κι' αγνάντενε την αρυτίδωτη θάλασσα προς τα δυτικά. Όταν τον συνέφεραν από την ρέμβη του εξομολογιόταν ότι καρφώνοντας το βλέμμα του στα δυτικά πρόσμενε κάτι να δη από την Ελλάδα. [...] Θάμπωναν τα μάτια του, έτσουζαν, το χρυσό φως της μέρας γινόταν κόκκινο, πορτοκαλί, ροζ και μέσα σ' αυτό μια θεώρατη γαλάζια γυναικεία φιγούρα... • ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Στις αρχές του 19ου αιώνα, ο ψαράς Πιστέντης Χατζη-χαραλάμπους τρύπησε έναν βράχο, στην ακτή του χωριού μας, για να δένει τη βάρκα του. Εν αγνοία του, είχε εκπληρώσει το έργο του Αδάμ, του πρώτου ανθρώπου: είχε δώσει στον τόπο ένα όνομα. Ο ορμίσκος λέγεται *Δήμμα της Βάρκας*.

Κατεβήκαμε από το αυτοκίνητο και παρατηρήσαμε την περιοχή, ίδια όπως πάντα, αν και μας φαινόταν μικρότερη. Ο κολπίσκος, τα βράχια, η άμμος, ο καλαμιώννας, η θάλασσα. Η αιώνια βάρκα, να κουνιέται γαλήνια και ανησυχητικά.

«Θυμάσαι;»

«Τι απ' όλα;»

Το ψάρεμα, το κολύμπι, τους κολιούς, τα δολώματα, τον πασμά, τους χαρταετούς, το γλέντι της Καθαράς Δευτέρας, τα παιχνίδια με τους πειρατές, τους εξερευνητές, τους βατραχανθρώπους, τον παππού, τα ξαδέρφια.

«Λένε ότι ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης έφαχνε την Αθήνα στο βάθος του ορίζοντα, προτού γίνει αντάρτης».

«Ίσως τη βρήκε όταν τον κρέμασαν».

Ο Ευαγόρας Παλληκαρίδης γεννήθηκε στο χωριό Τσάδα, της Πάφου. Πέθανε στην αγχόνη των Εγγλέζων, στις 13 Μαρτίου 1957. Ήταν δεκαοκτώ ετών. Στο ενδιαμέσο, έγραψε ποιήματα. Στο ενδιαμέσο, αναζήτησε μια γυναίκα φιγούρα στα κύματα. Είμαι βέβαιος ότι στο τέλος τη βρήκε, και της πέταξε τα μάτια έξω.

«Ίσως», είπα, και μπήκα στο αυτοκίνητο.

Ο Στέφανος με ακολούθησε. Είχε αρχίσει να χαράζει και έπρεπε να φτάσουμε εγκαίρως στον τελευταίο σταθμό.

Ροδαφίνια

Διασχίσαμε την παραλιακή λεωφόρο, περνώντας από την περιοχή με το δυσοίωνα όνομα Τάφοι των Βασιλέων. Κατόπιν, το τουριστικό τμήμα της πόλης, το λιμάνι, το Ενετικό Κάστρο, τα μπαρ, τα πολυτελή ξενοδοχεία. Η ενσάρκωση του οικονομικού θαύματος στις δεκαετίες 1990 και 2000. Μια άπειρη απορία, και μια ένδεια.

Νωρίτερα, στο σεληνόφως, είδα ένα άλλο σημείο της

ακτής, εκεί όπου είχε αποβιβαστεί ο Γεώργιος Γρίβας, για να φιλοξενηθεί στο σπίτι της γιαγιάς μου και να ετοιμάσει τις πρώτες ομάδες της ΕΟΚΑ, στον αγώνα κατά των Εγγλέζων.

Πριν από χρόνια, είχαμε πάει εκεί με τον θείο Νικήτα, αδερφό της μάνας μου, για να ψαρέψουμε σμύρνες. Ήταν χάραμα, όπως τώρα. Με κάτι τέτοια έμαθα να αγαπώ τις μικρές ώρες, της παράβασης και της ελευθερίας.

Οίκο, επίσης, του πένθους, του γλεντιού, της λατρείας, του έρωτα, της μέθης, του κυνηγιού, του πολέμου, και, φυσικά, της αναστάσεως.

Ήταν καλοκαίρι του 1995, και ο θεός Νικήτας, που ζει στο Κιάτο Κορινθίας, είχε έρθει στο χωριό για διακοπές. Με ξύπνησε μέσα στη νύχτα και πήγαμε στα Ροδαφίνια, εκ του αροδάφνης, που θα πει πικροδάφνης, και που, στην Κύπρο, είναι αφιερωμένες στην πιο ωραία, και αιματηρή, ερωτική μας ιστορία. Θα τη διηγηθώ αργότερα.

Διαλέξαμε ένα σημείο στα βράχια κι εγώ άρχισα να τρίβω μικρά χταπόδια, για να στάξει ζουμί και να ελκύσει το φίδι. Η διαδικασία κράτησε μερικά λεπτά. Η μυρωδιά στις παλάμες μου κράτησε μερικές μέρες.

Στον τόπο μας, η μαντλέν μυρίζει χταπόδι, και οι τρεις χιλιάδες σελίδες είναι ένα θραύσμα ιστορίας, σφηνωμένο στα κύματα. Εδώ δεν υπάρχει χαμένος χρόνος. Η αναζήτηση είναι άλλης τάξεως.

Όταν φάνηκε η σμύρνα, ο θεός τη χτύπησε με το καμάκι, και εκείνη με κοίταξε όλο αθωότητα, σπαρταρώντας ξεγελασμένη, όπως οι αφηγητές και οι ερωτευμένοι από ένα άρωμα.

«Εύπνα, φτάσαμε», είπε ο Στέφανος, και είδα την Πέτρα του Ρωμιού, λίγο έξω από την πόλη της Πάφου.

Εδώ γεννήθηκε η Αφροδίτη, και η μυρωδιά δεν περιγράφεται με τίποτα.

Μέλαινα

Μια άλλη όψη, που έχει κάποια σχέση με τον τράγο, εκφράζεται με τα ονόματα Μέλαινα, Μελαινίς και Σκοτία. Το ζήτημα, πώς μ' αυτά τα ονόματα υποδηλώνεται η σκοτεινιά, που ο έρωσ συμπαθεί ιδιαίτερα, σχετίζεται με την πλευρά που έχουμε περιγράψει πιο πάνω. Πραγματικά, η Μέλαινα Αφροδίτη μπορεί να σταθή δίπλα στις Ερινύες, στις οποίες λογαριαζόταν κίωλας. • KARL KERENYI

Για την ακρίβεια, η Αφροδίτη δεν γεννήθηκε εδώ, απλώς έφτασε. Η Κύπρος είναι νόστιμος τόπος. Είναι όλη ένα φτάσιμο. Η Αφροδίτη ήξερε να διαλέγει προορισμούς.

Όταν ο Κρόνος πέταξε στη θάλασσα τα κομμένα γεννητικά μόρια του Ουρανού, και, άθελά του, την έπλασε, η θεά κολύμπησε ως τα Κύθηρα και αναδύθηκε στην Κύπρο, σε αυτό ακριβώς το σημείο.

«Προλάβαμε», είπε ο αδερφός μου. «Εκεί είναι».

Λίγο προτού χαράξει, είδαμε τον Αυγερινό, που είναι ο Αποσπερίτης, που είναι ο πλανήτης Αφροδίτη.

Αυτός βρίσκεται 38 εκατομμύρια χιλιόμετρα (η ελάχιστη απόσταση) και 257 εκατομμύρια χιλιόμετρα (η μέγιστη απόσταση) μακριά, δηλαδή κοντά μας. Είναι ο δίδυμος αδελφός της Γης, όμοιός της σε μάζα και μέγεθος, όχι, όμως, σε ατμόσφαιρα.

Το 96,5% της ατμόσφαιρας στην Αφροδίτη αποτελείται από διοξείδιο του άνθρακα. Αναμενόμενο: ο έρωτας μπορεί να είναι έτσι. Ο έρωτας είναι έτσι.

Έτσι: οξύς, οξειδωτικός, παροξυμμένος. Και έτσι: θερμός, ηφαιστειογενής, λάβρος. Αλλά και έτσι: σκοτεινός, μέλας, αθέατος. Είναι το αντίδοτο στην κοινή μας μελαγχολία, στα δακτυλίδια του Κρόνου, που με γυμνό μάτι δεν φαίνονται.

Χρειάζεται κότσια για να ζήσεις στην Αφροδίτη: 460 °C. Κότσια χρειάζεται για να ζήσεις και στην Κύπρο, ειδικά στην Πάφο, ειδικά στη Χλώρακκα: 70% υγρασία τον Αύγουστο. Ιδού τα συστατικά για έναν αξιομνημόνευτο μύθο.

Πλησίασα στην άκρη του γκρεμού και κοίταξα την έρημη παραλία. Είχαμε κολυμπήσει εδώ, είχαμε ρίξει βότσαλα στα νερά, είχαμε γλείψει παγωτό σοκολάτα, και την αλμύρα από τον αφαλό μιας γυναίκας, ή περισσότερων.

Αίφνης, ξημέρωσε, και τα πρώτα αυτοκίνητα, κυρίως τουριστικά πούλμαν, άρχισαν να διασχίζουν τον δρόμο.

«Είσαι έτοιμος, αδέρφι;» ρώτησε ο Στέφανος.

«Ναι. Ήταν ωραία, για τελευταία βόλτα», είπα, και σκέφτηκα την επιστροφή μου, την επόμενη μέρα, στην Αθήνα.

«Όστε θ' ανοίξεις πάλι το γραφείο. Τώρα χρειάζεσαι μια καλή υπόθεση».

«Θα γίνει κι αυτό», είπα. «Έχω ραντεβού το μεσημέρι μ' εκείνο τον τύπο».

«Να φεύγουμε. Μην πας και τελείως άπυνος».

Έτσι πήραμε τον αυτοκινητόδρομο, που τον λέμε χαι-

γουεί, για να γυρίσουμε σπίτι. Πίσω μας, ο Αυγερινός / Αποσπερίτης δεν διακρινόταν. Μόνο η Αφροδίτη, η μορφή της σ' ένα κοχύλι, γυμνή και με πέπλα, μελανή και σκοτία, μια προφητεία, μια τύψη, μια ερινύα, μια τρομερή, επιθανάτια θωπεία.

Η Αφροδίτη: βίος και πολιτεία.

Ομφαλός της Γης

Την περασμένη χρονιά, η Πάφος είχε χριστεί Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, για το έτος 2017. Οι περισσότεροι πανηγύρισαν, κάποιοι ετοιμάστηκαν για φαγοπότι και κάποιοι άλλοι κράτησαν τις επιφυλάξεις τους. Μετά ήρθε η οικονομική κρίση και ο πολιτισμός έγινε περίπου αυτό που μας μάθανε. Έτσι κι αλλιώς, δεκαετίες τώρα δεν είχε ανθίσει τίποτα εδώ, εκτός από τουριστικές επιχειρήσεις.

Ο Στέφανος, που είναι εικαστικός, είχε καταπιαστεί με ένα ντοκιμαντέρ, γι' αυτό δεν είχε γυρίσει ακόμα στο Παρίσι. Το έργο μιλούσε για το ερειπωμένο σινεμά Οθέλλος που, συνεκδοχικά, αντιπροσώπευε όλη την Πάφο. Της γινόταν μια μοίρα.

Ο ερειπιώνας που ήταν η πόλη αναδύθηκε μπροστά μας καθώς διασχίζαμε τον αυτοκινητόδρομο στο ύψος του δήμου της Γεροσκήπου.

Ο τελευταίος χρωστά το όνομά του στους Ιερούς Κήπους της Αφροδίτης, που είναι μια άλλη ιστορία, για μια άλλη φορά.

Ο Στέφανος έριξε ταχύτητα και είδαμε τις κεραμιδένιες σκεπές, τις ταράτσες των ξενοδοχείων στην Κάτω Πάφο και τις κακόγουστες, μοντέρνες πολυκατοικίες.

«Τι μνήμη που ανασαίνει σ' αυτά τα ερείπια...» είπε ο μικρός αφηρημένα.

Τα λόγια άνηκαν στο σενάριο που ετοιμάζε. Μετά η πόλη δεν φαινόταν πια, μας είχε καταπιεί, και οι αποστάσεις, σωτήριες ή απατηλές, είχαν αφανιστεί. Εμείς κατευθυνθήκαμε προς το ρέμα, και το γεφυράκι που οδηγούσε στο χωριό μας.

«Ξέρεις ότι κάποτε η Πάφος θεωρούνταν ομφαλός της Γης;»

«Μπα;» είπε ο Στέφανος, και κατέβασε το τζάμι.

«Βέβαια. Το αναφέρει ο Ησύχιος. Πριν από κάτι χιλιετίες».

«Πρόσφατα».

«Ναι, αν σκεφτείς την αιωνιότητα».

Ο Στέφανος κούνησε το κεφάλι, κι εγώ διάβασα τις επιγραφές που μας καλωσόριζαν στη Χλώρακα. Μπήκαμε στη Λεωφόρο Ελευθερίας, φτάσαμε στο πατρικό μας, και περιμέναμε να ανοίξει η καγκελόπορτα του γκαράζ.

«Άκου ομφαλός», είπε, αίφνης, ο Στέφανος. «Μετά βίας το λες κωλοτρυπίδα».

Χαμογέλασα, και μ' έπιασε μια παράδοξη ταραχή, ίσως επειδή σκέφτηκα την κωλοτρυπίδα της θεάς Αφροδίτης και τις δυνατότητες που κατοικούσαν σ' εκείνο το μυστηριώδες τοπίο, για έναν ιερέα των Σοδόμων ή κάποιον εραστή των μεδουσών.

Με αυτά στο μυαλό μου χρειάστηκα αρκετό χρόνο για να κοιμηθώ, και θα μπορούσα να ξυπνήσω από μιαν τρικυμιώδη ονειρώξη, αλλά τίποτα τέτοιο δεν έγινε, ίσως επειδή ο ύπνος κράτησε μόνον τέσσερις ώρες.

Γαλάτεια και Πυγμαλίωνος

Γιατί επί πολόν καιρό εδώ ο Όλυμπος δεν αγκάλιαζε τη Γη, / Όπως του Πυγμαλίωνα τα μπράτσα τύλιγαν την αγαπημένη. • FRIEDRICH HOLDERLIN

Ο Πυγμαλίων ήταν Κύπριος βασιλιάς και ήταν πρόσωπο υπαρκτό, γνωστός με τη φοινικική εκδοχή του ονόματός του, ως Πουμιάθων. Προτού μάθουμε την ιστορία του, τον γνωρίσαμε ως δρόμο, ένα στενό στο κέντρο της πόλης.

Μου αρέσει το όνομα, υπάρχει σ' αυτό κάτι ρωμαλέο, κι ας θυμίζει το πυγμαίος, που μας παραπέμπει σε έναν νάνο. Οι έσχατοι έσονται πρώτοι, και οι κοντοί, στην περίπτωση του Πυγμαλίωνα, ή του Νίκου Ρίζου, ρίχνουν τις πιο όμορφες γυναίκες. Όπως η Αφροδίτη. Όπως η Γαλάτεια.

Ο Πυγμαλίων με ενδιαφέρει επειδή υπήρξε υπόδειγμα καλλιτέχνη που αρνείται τα όρια ανάμεσα σε Τέχνη και Ζωή, και επικαλείται τη μόνη δύναμη που μπορεί να τα καταργήσει: τον Έρωτα.

Ως γνωστόν, ο Πυγμαλίων έφτιαξε ένα γυναικείο άγαλμα, γυμνό, από ελεφαντόδοντο. Το ερωτεύτηκε και παρακάλεσε τη θεά Αφροδίτη να το ζωντανέψει. Το άγαλμα έγινε η Γαλάτεια και χάρισε στον Πυγμαλίωνα ένα παιδί,

που άλλοι το θέλουν αρσενικό, και άλλοι, όπως εγώ, θηλυκό: ο Πάφος ή η Πάφος.

Το βέβαιο είναι ότι καταγόμαστε από ένα έργο τέχνης.

Λίγο πριν από το μεσημέρι, άφησα το αμάξι πίσω από τον ναό του αγίου Κενδέα, και βάδισα ως τη συμβολή των οδών Γαλάτειας και Πυγμαλίωνος.

Στην κεντρική λεωφόρο με τα νεοκλασικά κτήρια του Λυκείου, του Γυμνασίου, της Βιβλιοθήκης, και του Δημαρχείου, η πόλη ήταν σημαιοστολισμένη, καθότι 1η Οκτώβρη, μέρα σημαδιακή για το νησί, κι αταίριαστη, από πολλές απόψεις.

Σταμάτησα στο παραμπέριχο και χαιρέτησα τον Γιώργο, ή Κόκο, Τσαππή, άλλο ένα υπόδειγμα καλλιτέχνη. Οι τρίχες δεν είναι αστεία υπόθεση. Εγώ έξιψα το ξυρισμένο μου κρανίο και έστριψα στη γωνία, εκεί όπου έζησα κάποτε, όταν με είχε παρατήσει η Έλσα και γύρισα στο νησί, για να ανοίξω το Ειδικό Γραφείο Ερευνών.

Η επιστροφή χάρισε ένα *Ρέκβιεμ για τους απόντες*, που το ήθελα πρελούδιο, αλλά κόντεψε να γίνει όντως επικήδειος. Οι δημοσιογράφοι δεν συγκινήθηκαν με την προσπάθειά μου να ερευνήσω τον θάνατο. Ούτε ο λαός, φυσικά. Ούτε οι τράπεζες. Έτσι γύρισα στην Αθήνα, χωρίς την Έλσα, χωρίς εμένα, και χωρίς τη δουλειά μου. Στις αρχές της οικονομικής κρίσης, βρήκα μια θέση γραφείου, πρόδωσα διάφορα πράγματα, και, τώρα, αγωνιούσα να ανανήψω και να ξαναγίνω εγώ, ένας άλλος. Ο Αρσένιος Θησέας, υπαρξιακός ντετέκτιβ. Απόγονος ενός έργου τέχνης.

Χωρισμός

Καμία λύση δεν είναι μόνιμη. Μια ματιά στα τελευταία 3.500 χρόνια κυπριακής ιστορίας αποδεικνύει ότι οι λύσεις των Φοινίκων, των Ελλήνων, των Ασσυρίων, των Μακεδόνων, των Αιγυπτίων, των Περσών, των Ρωμαίων, των Βυζαντινών, των Σαρακηνών, των Φράγκων, των Ενετών, των Γενοβέζων, των Τούρκων και των Βρετανών δεν ήταν μόνιμες, ανεξάρτητα από το πόσο μόνιμες πιθανόν να ήταν κάποια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. • FO9/971, WSC 3/3 18/2 [ΑΝΕΠΙΣΗΜΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΟΥ ΣΤΕΪΤ ΝΤΗΠΑΡΤΜΕΝΤ]

Λάθος κατάλαβες, φιλαράκο. Μία μόνο λύση υπάρχει για το νησί –κι αυτή είναι η διχοτόμηση. • GEORGE BALL [ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΥΠΟΠΡΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ]

Η οδός Μακαρίου είναι ο κατ' εξοχήν εμπορικός δρόμος της Πάφου. Εδώ βρίσκονται οι μπουτίκ, τα κοσμηματοπωλεία, μερικά καφενεία ή σουβλατζίδικα, ένα-δυο παλιά βιβλιοπωλεία. Στο τέρμα της αρχίζει ο πεζόδρομος που οδηγεί σε έναν δαίδαλο από πάγκους μικροπωλητών, και τον αποκαλούμε Λαϊκή Γειτονιά ή Αγορά ή Γωνιά, σκέτο. Είναι γεμάτη από μπιγλιμπίδια και τοπικά προϊόντα, για τους τουρίστες.

Ο προορισμός μου δεν ήταν αυτός, αλλά ένα μικρό ξενοδοχείο στην άλλη άκρη του δρόμου. Στάθηκα στην είσοδο και κοίταξα τη σημαιοστολισμένη πόλη.

Η γαλανόλευκη και η σημαία της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το πορτοκαλί του νησιού μας, με δυο κλαδιά ελιάς, σε λευκό φόντο: το χρώμα του χαλκού, η ειρήνη και η ελευθερία. Την είχε σχεδιάσει ο Τουρκοκύπριος Ισμέτ Γκιουνέι, μετά την ανακήρυξη της Ανεξαρτησίας, που τη γιορτάζαμε εκείνη τη μέρα, 1η Οκτωβρίου.

Στην πραγματικότητα, οι Συμφωνίες Ζυρίχης–Λονδί-

νου, που επικύρωσαν την Ανεξαρτησία, είχαν υπογραφεί από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ' στις 19 Φεβρουαρίου 1959, ενώ η επίσημη ανακήρυξη έλαβε χώρα δύο λεπτά μετά τα μεσάνυχτα της 16ης Αυγούστου 1960.

Μέχρι το 1979, πάντως, η επέτειος δεν ήταν επέτειος. Μόνο τότε θεσπίστηκε ο εορτασμός, και μεταφέρθηκε το φθινόπωρο, για να είναι ανοιχτά τα σχολεία και να έχει μιαν κάποια επισημότητα. Δεν είχε εορταστεί ποτέ προηγουμένως. Δεν θα μπορούσε, αφού οι Ελληνοκύπριοι είχαν αγωνιστεί για την Ένωση με την Ελλάδα, και η Ανεξαρτησία επικύρωνε τον χωρισμό. Οι Τουρκοκύπριοι, ή τουλάχιστον οι εθνικιστές ανάμεσά τους, διεκδικούσαν το Ταξίμ: τη Διχοτόμηση.

Ένα αυτοκίνητο πέρασε από μπροστά μου. Άκουσα ένα σουξέ της εποχής, και σκέφτηκα ωδές, μοιρολόγια και ύμνους. Η Κύπρος είναι γεμάτη από συνειρμούς.

Το 1785, ο Σίλνερ έγραψε την «Ωδή στη Χαρά», που ο Μπετόβεν τη μελοποίησε το 1824, και την ενέταξε στο τελευταίο μέρος της «9ης Συμφωνίας» του. Το 1960, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, πρόεδρος της Κύπρου, συνειδητοποίησε ότι δεν είχαμε εθνικό ύμνο για να συνοδέψει την άφιξή του στην Αίγυπτο, και η «Ωδή στη Χαρά» φάνηκε μια αξιοπρεπής επιλογή, καίτοι είχε χρησιμοποιηθεί από τους Ναζί και τους Ιάπωνες συμμάχους τους, τους ρατσιστές της Ροδεσίας, και διάφορα δικτατορικά καθεστώτα της Λατινικής Αμερικής. Το ωραίο είναι ότι, στην Αίγυπτο, ο Μακάριος ξέχασε να σταθεί προσοχή κατά την ανάκρουση του ύμνου, και άρχισε να περπατά στο κόκκινο χαλί. Τελικά, ο Ελληνοκύπριος μουσουργός

Σόλων Μιχαηλίδης συνέθεσε έναν κυπριακό ύμνο το 1963, ο οποίος, όμως, δεν εκτελέστηκε ποτέ. Το 1966, μετά τις διακοινοτικές συγκρούσεις, η κυβέρνηση υιοθέτησε τον ελληνικό εθνικό ύμνο. Όπως οι τρίχες, τα σύμβολα μπορεί να είναι μια εξαιρετικά πολύπλοκη και σοβαρή υπόθεση.

Σχετικά με τη σημαία της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο μακαρίτης πρόεδρος Γλαύκος Κληρίδης είχε πει κάποτε: «Η σημαία μας μπορεί να είναι η καλύτερη στον κόσμο, αφού κανένας δεν είναι διατεθειμένος να πεθάνει γι' αυτήν», και δεν είχε άδικο. Στον τόπο μας, κανένας δεν πέθανε για αυτήν τη σημαία. Πέθαναν για άλλους λόγους.